

Etiska regler

Allemansrätten är en självklar och vedertagen grund för friluftslivet i Sverige. Den ger oss möjlighet att röra oss fritt i naturen och uppleva allt fantastiskt som finns där. Som fågelintresserad har man ett extra stort ansvar eftersom man ofta har kunskaper som gör att man kommer närmare fåglarna. Hur man betar sig när man skådar fågel kan tyckas självklart för många, men det finns en hel del att tänka på. Dels hur man gör för att störa djurlivet så lite som möjligt, men också hur man gör för att allmänheten ska få ett gott intryck av oss fågelskådare. Därför har BirdLife Sverige utarbetat nedanstående etiska regler och rekommendationer för hur man bör bete sig vid fågelskådning:

Sammanfattning av BirdLife Sveriges etiska regler

- Följ alltid allemansrätten.
- Tänk på att fåglarnas väl (likaså annan fauna och flora) alltid kommer i första hand när du rör dig i naturen, oavsett avsikter.
- Undvik att störa fåglar vid deras häckplatser.
- För fågelskyddets skull: rapportera gärna dina fågelobservationer på Artportalen, med god geografisk noggrannhet och i förekommande fall med häckningskriterier.
- Om du fotograferar fåglar ska punkt nummer två alltid tillämpas. Undvik särskilt bofotografering och/eller fotografering runt bon vilket kan hindra föräldrar från att mata sina ungar.
- Om du hittar en raritet, gör en bedömning om lokalen är känslig eller om en anstormning av andra fågelskådare på annat sätt kan missgynna den aktuella fågeln eller andra fåglar i frågan, innan du rapporterar fyndet.
- Markägarens och övriga allmänhetens intressen måste alltid respekteras (detta gäller allt från att inte beträda grödor till att inte parkera bilar på vägen), både vid fynd av rariteter och till vardags.
- Respektera andra fågelskådare.
- Eventuell uppspelning av fågellåten bör göras restriktivt och med gott omdöme. Detsamma gäller användning av ljuspekare.
- Fånga inte fåglar utan tillstånd. Om du hittar en skadad fågel och du anser att den bör få hjälp, kontakta närmsta viltrehabiliterare eller myndigheterna.
- Använd sunt förnuft!

Fåglarnas väl kommer i första hand

Vare sig du är "vanlig" fågelskådare, fotograf, ringmärkare, spelar in läten, kryssar arter eller ägnar dig åt specialstudier, gäller det att fåglarna inte får komma till skada eller stressas i onödan. Fåglarnas tolerans mot störningar varierar mellan olika arter och olika årstider. Därför är det säkrast att all störning hålls på lägsta möjliga nivå. Att exempelvis spela upp fågelljud genom högtalare eller härma fågelläten bör således ske med eftertanke och respekt för fåglarna (se vidare BirdLife Sveriges separata policy för just uppspelning av fågelläten, se sammanfattning i bilaga). Detsamma gäller vid användning av någon typ av ljuspekare, alltså ficklampa, laserpekare eller annan riktad ljuskälla. Laserpekare måste till exempel riktas tydligt vid sidan av fågeln, så att fågeln inte riskerar att träffas av ljusstrålen även om den skulle förflytta sig hastigt.

Visa särskild hänsyn vid häckplatser

Här finns även lagstiftning som sätter gränser, främst genom Artskyddsförordningen (2007:845). Lyssna efter varningsläten och uppehåll dig inte i närheten av en boplats så länge att häckningen riskerar att störas. Välj inte rast- eller observationsplats så att en fågel skräms bort ifrån eller hindras från att nå sin boplats. Fotografering av fåglar vid boet är, även vid användning av gömsle, nästan alltid en störning för känsliga arter och bör därför undvikas. Undvik att passera genom eller intill områden där kolonier med markhäckande fåglar finns. Du kan skada ägg eller ungar, inte bara genom tramp utan även genom att skrämma ungar och avslöja dem och äggen för rovfåglar, kråkfåglar och andra predatorer. Vid regn och kyla liksom vid stark sol är ägg och ungar extra utsatta.

Om du upptäcker en häckning av en skyddsvärd art och bedömer att någon form av skydd behövs, kan du kontakta markägaren, samt BirdLife Sveriges regionalförening och gärna även länsstyrelsen direkt (i annat fall sköter regionalföreningen vidare kontakter). I övrigt är det säkrast att inte avslöja häckningen för att undvika störningar. Rapportering på Artportalen görs i denna typ av fall lämpligen med (tillfälligt) dold observation. Ofta döljs känsliga arter med häckningskriterier automatiskt av systemet, men för säkerhets skull kan man även själv aktivt dölja observationen. Notera att exempelvis känd förekomst av rödlistade arter kan vara helt avgörande för om skogsavverkning godkänns eller inte! BirdLife Sverige förespråkar därför noggrann rapportering i Artportalen. Besök inte kända häckningslokaler för sällsynta arter om inte tillräckliga skyddsåtgärder har hunnit vidtas. Din närvaro kan avslöja häckningen för andra, och därigenom orsaka så många besök att häckningen riskerar att spolieras.

Fotografering

Många fågelskådare är idag intresserade av fotografering, och för en del skådare är fotograferingen minst lika viktig som själva skådandet. Det finns ingen anledning att skilja på olika typer av fågelskådare, utan det viktiga är att betona att man oavsett om kamera medförs eller ej ska följa riktlinjerna och hålla tillräckligt avstånd till fågeln. Man bör därtill t.ex. inte uppehålla sig i fågelns närhet under onödigt lång tid i syfte att få ännu bättre bilder, om fågeln riskerar att påverkas negativt. Särskilt försiktighet ska gälla vid bofotografering, som i många fall bör undvikas helt.

Kravet på hänsyn till fåglarna gäller givetvis även fotografering med hjälp av drönare, vilka kan utgöra ett störningsmoment i sig och dessutom är omgärdade av tämligen långtgående regler och tillståndskrav så snart det görs på platser dit allmänheten har tillträde, vilket för övrigt gäller även andra typer av videokameror och webbkameror. Om fåglar lockas i fotograferingssyfte eller för andra typer av närstudier med hjälp av matning/ätling så bör detta göras med omdöme i relation till art och årstid, så att fågelns beteende inte påverkas negativt. Tänk också på att utfodring med slaktavfall och dylikt är omgärdat av en hel del regler och tillståndskrav.

Visa omdöme när du hittar en raritet

Om du påträffar en sällsynt fågelart, bedöm omständigheterna mycket noga innan du berättar om fyndet för någon annan. Kommer fågelns klara anstormningen av andra skådare? Kommer biotopen att ta skada? Kommer det att bli problem med markägaren? Följande punkter kan tjäna som stöd:

- Du avgör själv om du vill släppa informationen vidare till andra skådare. Du har ansvaret. Självklart sprider du inte information som du fått i förtroende.
- Bedöm om fågelns, platsen och de närmaste omgivningarna klarar ett stort antal besökare på kort tid. Tänk på eventuella häckningar av andra arter i närheten.
- Behöver markägare och närboende informeras om den väntade invasionen? Betänk att en förklaring av situationen ofta skapar ett intresse och hjälpsamhet hos folk i stället för oro och aggression om en oväntad mängd människor dyker upp.
- Bedöm tillfartsvägar och parkeringsmöjligheter. Tänk på allemansrättens krav på extra hänsyn till markägare och väghållare när det gäller motorfordon.
- Behöver hänvisningsskyltar sättas upp? Sprid inte nyheten förrän alla förberedelser har vidtagits. Då skall informationen innehålla klara instruktioner om vilka regler som gäller på lokalen.
- Skåda/fotografera fågelns på sådant avstånd att den inte störs.
- Tänk på att många fler än du kan komma att besöka fågelns och att den sammanlagda stressen av alltför närgånget skådande kan leda till att fågelns far illa.
- Blunda aldrig för övertramp som görs av andra skådare! Visa civilkurage och säg till den som beter sig olämpligt, vänligt men bestämt.
- Föregå själv med gott exempel.

Respektera andra skådare

Det finns många olika sorters fågelskådare, från nybörjare till professionella och från kryssare till forskare. Respektera andra människors form av fågelskådning, så länge den inte påverkar fåglar, djur, växter eller människor negativt. Undvik att spela upp fågelläten i fält på ett sådant sätt att fåglars häckning eller födosök störs (se sammanfattning av policyn för uppspelning av fågelläten nedan) eller att på annat vis uppträda på ett sådant sätt att andras naturupplevelser förstörs. Hjälps gärna de skådare som har mindre erfarenhet än du med såväl fältbestämningstips som skådareetik.

Fånga inte fåglar utan tillstånd

Oavsett syfte får fångst av fågel med nät eller fällor endast utföras av person som har erforderliga tillstånd, t.ex. den som utför fångst på uppdrag av Ringmärkningscentralen, Naturhistoriska Riksmuseet, eller i andra typer av godkända forskningsstudier. Vad gäller infångning av skadade fåglar rekommenderas i första hand kontakt med länsstyrelsen, någon godkänd viltrehabiliterare eller annan erfaren person, så att fågeln kan hanteras på bästa sätt. Tänk på att man vanligen ska låta fågelungar vara ifred, då de sällan är så övergivna som man kan förledas att tro.

Respektera allemansrätten och markägarens intressen

Allemansrätten ger dig möjlighet att skåda fågel i naturen, i skog och mark och på vatten, men du får inte:

- passera över tomt eller nära intill ekonomibyggnader, uthus och båthus som ligger i anslutning till tomt
- passera genom plantering eller trädgård, privata parker, plantskolor eller fröplantager, även om dessa ligger utanför tomt
- passera genom fällor med betande djur på ett sådant sätt att dessa blir kraftigt störda
- beträda åkrar mellan sådd och skörd, gå på slåttervallar eller kultiverade betesvallar under vegetationsperioden
- beträda privat båtbygga eller kajplats som ligger i anslutning till tomt.

Det är inte tillåtet att skada planteringar när man rör sig i skog och mark, tänk på att skogsplanteringar med småplantor kan skadas av tramp eller skidåkande vintertid. Man bör också hålla sig borta från pågående arbeten i skog och mark, inklusive arbetsbodas, redskap och maskiner.

Håll bilen på vägen

Bilen ingår inte i allemansrätten! All körning i terräng med motorfordon är förbjuden på barmark. Parkering vid sidan av vägen får bara ske där marken inte skadas eller där markägaren inte hindras att komma fram med maskiner. Nedfarter till åkrar, infarter till skogsskiften och liknande småvägar får inte blockeras. Även hemmagjorda skyltar som förbjuder motorfordonstrafik på enskilda vägar ska respekteras.

Ha en riktigt trevlig och givande vistelse i naturen!

Bilaga: Sammanfattning av BirdLife Sveriges policy för uppspelning av fågelläten

- Lagar och regler, t.ex. reservatsbestämmelser, ska efterlevas.
 - Att exempelvis spela upp fågelljud genom högtalare eller härma fågelläten bör ske med eftertanke och respekt för fåglarna, vilket innebär att återhållsamhet gäller. Såväl fåglar som fågelskådare eller andra naturintresserade kan störas. I områden där många fågelskådare vistas, t.ex. vissa mellansvenska uggle- och hackspettsmarker, är det direkt olämpligt att över huvud taget använda uppspelningsutrustning.
 - Uppspelning av läten för kartläggnings-, forskning- eller ringmärkningsändamål är acceptabelt, under förutsättning att det finns ett väl genomtänkt syfte och att erforderliga tillstånd för verksamheten finns.
 - Om man i fält vill lyssna på ett fågelläte för att repetera det för sig själv eller förklara det för andra bör volymen hållas så låg som möjligt, för att undvika att störa fåglarna.
 - Uppspelning för sannolikt häckande fåglar för kryssande eller fotografering, på känsliga lokaler eller för känsliga arter, är inte i enlighet med de etiska riktlinjerna.
-
-